

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 28. DECEMBRA (DEC. 28), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 252 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Konferenca zunanjih ministrov treh velesil dokončala svoje delo

Sporazum dosežen o vseh spornih točkah in problemih

RAZDELITEV KONTROLE JAPONSKE

Moskva, 27. dec.—Konferenca zunanjih ministrov sovjetske Rusije, Amerike in Velike Britanije je bila danes zaključena. Uradni komunikacijski pravi, da je bil dosežen sporazum o vseh spornih točkah in problemih, ki so bili predmet diskuzij. Diplomatični opazovalci so napovedali objavo deklaracije o rezultatu konference.

Ameriški državni tajnik James F. Byrnes in britski zunanji minister Ernest Bevin, ki sta imela važne razgovore z ruskim zunanjim komisarjem Molotovom, se pripravljata za odhod domov. Poučeni krogi trdijo, da je konferenca storila več nego se je pričakovalo od nje in bila uspešna v vseh ozirih.

Na podlagi dogovora, nanašajočega se na mirovne pogodbe, bodo države, katere so podpisale premirje z Rumunijo, Bolgarijo in Ogrsko, sestavile mirovne pogodbe. Te države so Rusija, Amerika in Velika Britanija. Francija bo imela besedo pri sestavi mirovne pogodbe za Italijo.

Sklenjen je bil dogovor, da organizacija Združenih narodov prevzame študijo vseh faz, ki se tičejo kontrole atomske energije, da bo ta služila samo mirovnim namenom. Dogovor določa tudi izmenjavo znanstvenih informacij, izločitev atomskega orožja iz arzenala Združenih narodov in interesu varnosti in kaznovanje držav, ki bi kršile provizije dogovora.

Ustanovljena bo zavezniška komisija s sedežem v Tokiju, katero bodo tvorili reprezentanti Rusije, Amerike, Velike Britanije in Kitajske, za kontrolo Japonske. Ameriško vojaško poveljstvo v južni Koreji in rusko vojaško poveljstvo v severni Koreji bosta revidirala svoje smernice glede okupacije in administracije v obeh conah. Koreja bo prišla pod poverjenost Rusije, Velike Britanije, Amerike in Kitajske za dobo pet let in po tej dobi bo dobila neodvisnost.

Komisija štirih velesil za kontrolo Japonske bo sodelovala s posvetovalno komisijo v Washingtonu. Slednja ne more izdati odredb brez sankcije komisije štirih velesil. To pomeni, da bo imela slednja glavno besedo pri določanju in izvajanju smernic. General Douglas MacArthur, vrhovni poveljnik okupacijskih sil na Japonskem, bo imel rezervno oblast v izvajanju politike, ki bo narekovana v Washingtonu.

Zunanji ministri so razpravljali tudi o drugih zadevah, ki niso omenjene v objavljenih poročilih. Med temi so bile reparacije, katere zahteva Rusija od Nemčije in Avstrije, repatriacija več tisočev ljudi v Evropi, ki imajo domovine, nemški notranji dolgov in finančna situacija na Ogrskem.

Neformalni razgovori so se vrtili glede Turčije in zahtev sovjetske republike Georgije, da mora Turčija odstopiti Rusiji ozemlje ob Črnem morju, katero je zasedla l. 1921. Molotov je namignil, da bo Rusija vztrajala pri zahtevi za restavriranje stari meje s Turčijo.

Perzija ni igrala važne vloge na konferenci zunanjih ministrov. Doznava se, da dogovor ni bil sklenjen glede stališča treh velesil namram Perziji. Poročilo iz Teherana pravi, da bo predsednik perzijske vlade Ibra-

Holandski premier dospel v London

Napad na predsednika vlade indoneške republike

London, 27. dec.—Holandski premier Willem Schermerhorn je dospel v London, kjer bo imel razgovore s predsednikom britske delavske vlade Atlejem o situaciji v Indoneziji. Z njim so prišli tudi trije člani holandske vlade.

Prej. so dospeli v London Hubertus Van Mook, guverner holandske Vzhodne Indije, M. Van Royen in Johan Logeman. Diskuzije o situaciji v Indoneziji se bodo pričele danes. Domačini so v odprti revolti proti holandski nadvladi Vzhodne Indije. Britske čete pomagajo zatirati revolto, kar je izzvalo oster protest pri nekaterih laboritorih. Možnost je, da bo Attlee predlagal, naj holandska vlada zagotovi status dominiona Vzhodni Indiji v okviru holandskega imperija. Vprašanje je, ali bodo domačini, ki se bore za popolno neodvisnost, sprejeli tak status.

Batavia, Java, 27. dec.—Holandski vojak je napadel Sutana Sjahira, predsednika vlade nepriznane indoneške republike. Oddal je več krogel, ki pa niso zadale premirja, potem pa mu je zadal več udarcev s kopitom puške.

Indoneška vlada je označila napad za atentat, toda zavezniški glavni stan je izjavil, da e preiskava ugotovila, da vojak ni vedel, kdo je Sjahir. Slednji e bil napaden, ko se je pripeljal z avtomobilom v predmestje Batavijske.

Dva slovenska duhovnika obsojena

Obravnava pred sodiščem v Ljubljani

Belgrad, 27. dec.—Sedemnajst obtožencev, med temi dva katoliška duhovnika, je bilo obsojenih v smrt na obravnavi pred sodiščem v Ljubljani. Vsi so bili spoznani za krive izdajstva in kolaboracije s sovražnikom.

Nadaljnjih 16 obtožencev je bilo obsojenih v zapor od osem do 20 let; samo eden izmed obtožencev je bil oproščen.

Sodišču je bila predložena evidenca, da je duhovnik Peter Križaj služil kot kaplan enote domobrancev, ki je sodelovala v nacisti in jim pomagala pri pokolih in mučenju jetnikov. Franc Cerkovnik, drugi duhovnik, je bil spoznan za krivega. On je izdal člane osvobodilne fronte nacistom, ki so jih potem mučili in pobijali v koncentracijskih taboriščih. Oba duhovnika sta bila obsojena v smrt.

him Hakimi kmalu odpotoval v Moskvo, kjer se bo pogajal z ruskimi voditelji o situaciji v provinci Azerbadžan, ki je bila proglašena za avtonomno republiko v okviru perzijske države.

Byrnes je dal koncesijo Rusiji z namenom, da se utrdi organizacija Združenih narodov. On je predlagal, naj Rusija postane članica komisije za kontrolo atomske energije. Trdi se, da se Bevin ni strinjal s predlogom, končno pa se je podal. Molotov je dal zagotovilo, da bo Rusija kooperirala z organizacijo Združenih narodov vseh ozirih, da se postavi podlaga svetovnemu miru.

Domače vesti

V bolnišnici
Duluth, Minn.—V bolnišnici St. Mary se nahaja Frank Vesel iz New Dulutha, kakor tudi Jerry Zeleznikar iz Dulutha in rojak iz Suštar.—Zima je sibirski, delavski položaj se slabša in je že mnogo ljudi brez dela. Fantje prihajajo dnevno iz vojne.

Is Clevelanda
Cleveland.—V bolnišnici je umrl za jetiko po petih letih bolezni Marko Kovač, rodom Hrvat iz Žumberaka, star 45 let in samski.—V bolnišnici Glenville se nahaja Frances Lah, žena Michaela L. Laha iz Collinwooda.—Častno so bili odpuščeni iz armade: Stanley A. Jankovich, sin "večnega popotnika" Toneta Jankovicha iz Collinwooda, v službi 29 mesecev in prišel domov iz Nemčije; Alphonse Kofdan, v službi 37 mesecev, od teh 30 mesecev na Pacifiku; Joseph Bukovec iz Euclida, pri vojakih 57 mesecev; Frank J. Kozuh, v vojni tri leta, od teh 21 mesecev na Pacifiku; se boril na otokih Luzon, Leyte, Guam, Okinawa in bil je tudi v Tokiju.

Nov grob v Kansasu
Ringo, Kansas.—Mrtvega so našli v njegovi koči Georga Skubitza, ki si je sam vzel življenje. Star je bil 69 let, doma iz Stične na Dolenjskem in v Ameriki od 1889. Tujak ni imel sorodnikov, niti ni bil v družstvu. Pokopan je bil na občinski stroške.

Obravnava proti japonskim zločincem
MacArthur odložil razpis volitev
Tokio, 27. dec.—General Hideki Tojo, predsednik tokijske vlade v času zavratnega napada na Pearl Harbor, in vsi člani njegovega kabineta bodo postavljeni pred sodišče kot vojni zločinci. Obravnava se bo pričela v februarju.

Joseph B. Keenan, ameriški prosekutor, je dejal, da bodo nekateri Japonci, ki so bili aretirani kot vojni zločinci, izpuščeni iz ječe. Med temi je princ Morimasa Našimoto. On se nahaja v tokijski jetnišnici. "Ako nam bo predložena evidenca, da nekateri Japonci niso krivi, bodo oproščeni," je rekel Keenan. "V teku je preiskava, ki bo ugotovila dejstva."

Princ Našimoto, ki je bil aretiran in odveden v ječo 12. decembra, je sorodnik cesarja Hirohita. On je imel pozicijo feldmaršala v japonski armadi. Pred japonskim napadom na Pearl Harbor je bil član generalnega štaba.

General Douglas MacArthur, vrhovni poveljnik okupacijske sile, je odredil odložitev prvih splošnih volitev na Japonskem. Tokijska vlada je dobila zadevna navodila.

Odredba je direktna intervencija v japonsko politično življenje. Njen namen je preprečenje sabotaže volilne procedure. Tokijska vlada bo izgubila vse priložnosti glede oblikovanja bodočnosti Japonske. MacArthur ji je dal razumeti, da oblikovanje spada v območje ameriških vojaških avtoritet.

Clani unije CIO glasujejo o stavki

New York, 27. dec.—Člani unije United Electrical, Radio & Machine Workers (CIO) glasujejo o ključni stavki. Glasovanje je pod nadzorstvom federalnega delavskega odbora. Unija je začela kampanjo za zvišanje mezd za dva dolarja na dan. Voditelji unije so izjavili, da stavka ne bo oklicana v tem letu.

Pomorščaki bodo ostali na Kitajskem

Bojazen pred komunistično kontrolo

Šanghai, Kitajska, 27. dec.—Ameriški pomorščaki bodo ostali v severnih kitajskih pokrajinah do aprila prihodnjega leta. Ameriške vojaške avtoritete upajo, da bo do tega meseca dovršena repatriacija japonskih vojakov.

Severne kitajske pokrajine bodo zasedle čete centralne vlade v Čungkingu. Izraza se bojazan, da bi te prišle pod kontrolo komunistov, če bi se pomorščaki umaknili. Pomorščaki bodo skrbeli, da japonski vojniki odlože orožje brez odpora. Ameriške avtoritete v Šanghaju sodelujejo z Kaišekovo vlado v Čungkingu, ki se je odločila za likvidacijo komunističnih sil v severnih pokrajinah.

Pogajanja med unijo in korporacijo

Posebni odbor naznanil zaslišanje

Detroit, Mich., 27. dec.—Reprezentanti unije združenih avtičnih delavcev in korporacije General Motors so obavili pogajanja o pritožbah, ne pa o glavnem spornem vprašanju, ki je zvišanje plače za 30 odstotkov. Unija je oklicala stavko 21. novembra, ko je korporacija odbila zahtevo za zvišanje plače. V teki je prizadetih čez 200,000 delavcev.

Walther P. Reuther, podpredsednik avtične unije in vodja stavke, je dejal, da se bodo diskuzije o pritožbah nadaljevale. Besednik korporacije je dejal, da je zvišanje plače še odprto vprašanje.

Reprezentanti unije in korporacije bodo ponovno nastopili pred posebnim odborom, katerega je imenoval predsednik Truman in mu poveril rešitev konflikta. Odbor je naznanil obnovo zaslišanja v petek v Washingtonu.

Stavkarji so obnovili piketiranje tovarni korporacije v Detroitu in drugih mestih po božičnih praznikih. Reuther je ponovno naglasil, da unija ne bo umaknila zahteve glede zvišanja plače za 30 odstotkov.

Washington, D. C., 27. dec.—General Electric Co. je zavrnila predlog federalne posredovalne službe, naj pošlje svoje reprezentante na konferenco, katerega je bila sklicana z namenom, da se odvrne stavka okrog 200,000 delavcev, ki so zaposleni v njenih tovarnah. Zavrnitev povabila vsebuje telegram E. D. Spicerja, podpredsednika kompanije, E. L. Warrenu, direktorju federalne posredovalne službe.

Reprezentanti unije United Electrical, Radio & Machine Workers CIO so konferirali z Warrenom. Izjavili so, da se je ogromna večina članov unije izrekla za oklic stavke proti General Electric Co. in Westinghouse Electric Co., če ne bosta pristali na zvišanje mezd za dva dolarja na dan.

AMERIKA SE UDELEŽI RAZGOVOROV O ŠPANJI

Prelom s fašistično vlado diktatorja Franca na vidiku

IMENOVANJE POSLANIKA ODLOŽENO

Washington, D. C., 27. dec.—Državni podtajnik Dean Acheson je na sestanku s časniki izjavil, da se bo Amerika udeležila diskuzij z Veliko Britanijo in Francijo o odnosih s špansko fašistično vlado diktatorja Franca. Mnenje prevladuje, da bodo diskuzije uvod v prelom diplomatskih in ekonomskih odnosov s Španijo.

Diskuzije o odnosih s Španijo je predlagala francoska vlada pred več tedni. Možnost je, da bodo Francija, Amerika in Velika Britanija priznale špansko republikansko vlado v izgnanstvu v Mehiki.

Dr. Juan Negrin, predsednik zadnje vlade španske republike, in Fernando de los Rios, zunanji minister v španski vladi v izgnanstvu, sta konferirala z Achesonom. Juan Meana, bivši tajnik španskega poslanstva v Washingtonu, se je prej registriral pri državnem departamentu kot agent španske vlade v izgnanstvu. Mnogi sodijo, da bo Amerika kmalu obrnila hrbet diktatorju Francu.

Acheson je dejal, da je ameriška vlada pripravljena za diskuzije s Francijo in Veliko Britanijo o Francu. On je razkril, da je dobil noto od francoske vlade zadnji ponedeljek. Acheson je namignil, da je bilo imenovanje novega ameriškega poslanika za Španijo odloženo. Norman Armour, ki je nedavno resigniral kot poslanik v Madridu, se je vrnil v Washington.

Gotovo je, da bo Amerika revidirala svoje stališče namram Rumuniji in Bolgariji v smislu zaključka, sprejetega na konferenci zunanjih ministrov treh velesil v Moskvi. Doznava se, da bo priznala režima v Bukarešti in Sofiji. To se bo zgodilo po podpisu mirovne pogodbe z Rumunijo in Bolgarijo.

Amerika in Velika Britanija sta doslej naglašali, da režima v Rumuniji in Bolgariji ne reprezentirata demokratičnih elementov in da načrta glede volitev ne garantirata svobodnih volitev.

Amerika bo nasičevala Nemce

Sporazum o politiki denacifikacije

Stuttgart, Nemčija, 27. dec.—General Lucius D. Clay, pomožni ameriški guverner, je naznanil, da bo Amerika pošiljala živila v Nemčijo in zvišala odmerke po novem letu, zano pa je naglasil, da lakota in stradanje nista bila nikdar namen ameriške vlade.

Živila bodo plačana, "kadar bo Nemčija zmogla plačati." Prihajala bodo v količinah, da se bodo odmerki lahko zvišali na 1550 kalorij dnevno za posamezno osebo in ameriški okupacijski con. Clay je dal zagotovilo, da bo Amerika nasičevala Nemce, na seji nemškega sveta državnih ministrov.

Ameriška vojaška vlada je v oktobru določila živilske odmerke 1345 kalorij za posamezno nemške civiliste. Naznanjena je bila dosega sporazuma med štirimi okupacijskimi silami glede politike denacifikacije v Nemčiji. Ta se bo izvajala v vseh okupacijskih conah. Namen sporazuma je ustavitve širjenja govoric o popul-

Preiskava aretacije piketov odrejena

Voditelji unije CIO protestirajo

Chicago, 27. dec.—Župan Edward Kelly je pozval Jamesa P. Allmana, policijskega komisarja, naj takoj odredi, preiskavo ozadja aretacije 31 stavkarjev, ki so piketirali tovarno Illinois Gear & Machine Co. Allman je dobil instrukcije v teku konference med županom in 25 reprezentanti unij Kongresa industrijskih organizacij v mestni hiši.

Aretecije so sledile, ko je 200 piketov, članov unije Uninted Electrical, Radio & Machine Workers CIO, zastražilo vhode v tovarno omenjene kompanije. Aretecije je odredil policijski kapetan Georges Barnes. Voditelji unije so ga obdolžili stavkolomskih aktivnosti.

David Rothstein, odvetnik unije, je na konferenci v mestni hiši argumentiral, da je policija prekoračila mejo svoje oblasti. Izjavil je, da nima pravice odločitve, koliko stavkarjev sme piketirati tovarno. Rothstein je okrcal Barnesa, ker je odredil aretacijo piketov.

Unija je oklicala stavko proti kompaniji pred šestimi tedni ker je ignorirala odredbo vojnega delavskega odbora, da mora skleniti pogodbo.

Del Berlina pod nemško upravo

Howley pohvalil voditelje vojaške vlade

Berlin, 27. dec.—Ameriška vojaška vlada v Kreuzbergu, berlinskem distriktu, se je odpovedala funkcijam in izročila administracijo v roke nemških civilnih avtoritet. To je v skladu s ameriško politiko, da domačini prevzamejo upravo, ko po kažejo sposobnost v reševanju problemov.

Kreuzberg, ki ima 200,000 prebivalcev, leži severno od Tempelhofa, ki meji na rusko okupacijsko cono. Nahaja se v osrčju Berlina. Bombe in šrapneli so porušili skoro vsa poslopja. Nemška administracija ima težavne naloge, povezane z rekonstrukcijo.

"Mi nismo zapustili Kreuzberga," je rekel polkovnik Frank Howley, vojaški guverner ameriškega sektorja v Berlinu. "Nasičevali bomo prebivalce in pomagali nemški administraciji, da bo lahko vrnila svoje funkcije. Nacisti so bili poškodeni in nova administracija ustanovljena na načelih demokracije."

Howley je pohvalil voditelje ameriške vojaške vlade, ki so vezbali Nemce in jih usposobili za prevzete administracije v Kreuzbergu.

Gouverner Tugwell v Washingtonu

Washington, D. C., 27. dec.—Rexford G. Tugwell, guverner na Portoriku, je dospel v Washington. Pričakuje se, da bo resigniral. Čikaška univerza mu je ponudila načelninstvo departamenta, ki se bavi z zadevami kolonialnih vlad.

članju in olajšavah v nekaterih conah.

General William Draper, načelnik ekonomske divizije v ameriški vojaški vladi, je na zborovanju nemških finančnih uradnikov dejal, da ekonomska bodočnost Nemčije zavisi od njih. Dalje je rekel, da je transakcija še vedno glavni problem. Zaradi pomanjkanja vlagavale nemške pokrajnikov ne morejo nemške pokrajniki dobiti premoga iz Porurja. Draper je priznal, da ne bo dovolj premoga za gretje stanovanj to zimo.

SPORAZUM MED ZAVEZNIKI O ODŠKODNINI

Cez 100,000 nacistov se nahaja v ječah

DOGOVOR S FRANCIJO NAPOVEDAN

Washington, D. C., 27. dec.—General Joseph T. McNarney, vrhovni poveljnik ameriških okupacijskih sil v Nemčiji, je naznanil dosego sporazuma glede izročitve 26 velikih nemških tovarnih državam, ki so utrpeli ogromno škodo v vojni. Nadaljnjih 58 tovarnih je zaznamovanih za izročitev tem državam kot odškodnina.

McNarney je obvestil ameriško vlado, da je odredil pregled nemških tovarnih v ameriški okupacijski coni v soglasju z zaključkom, ki je bil sprejet na konferenci velike trojice v Potsdamu. Te bodo odstranjene ali pa uničene.

General je dejal, da denacifikacija Nemčije napreduje. Čez 100,000 nacistov je bilo aretiranih in odvedenih v ječe, v katerih čakajo na obravnavo. Prišli bodo pred sodišča, ko bo obravnavava proti vodilnim nacistom v Nuernbergu zaključena. Več tisoč nacistov je bilo odstranjenih z uradov in industriji.

General John H. Hilldring, načelnik divizije za civilne zadeve v vojnem departamentu, je v svojem govoru po radiu dejal, da je kontrola Nemčije po štirih velesilah učinkovita. Reprezentanti Amerike sodelujejo z reprezentanti Velike Britanije, Rusije in Francije v vseh ozirih. Hilldring je napovedal dosego sporazuma s Francijo glede formiranja centralne administracije v Nemčiji. "Francija," je dejal, "se je izrekla za formiranje administracije po odločitvi glede bodočnosti Porurja in Porenja, nemških industrijskih pokrajin."

Berlin, 27. dec.—Zavezniški svet za kontrolo Nemčije je naznanil dogovor med reprezentanti štirih velesil glede demobilizacije ostankov nemške armade. Britski feldmaršal Montgomery je predlagal, naj vse velesile objavijo število nemških vojnih ujetnikov v svojih okupacijskih conah.

General McNarney je razkril da se nahaja 530,000 nemških vojnih ujetnikov v ameriški okupacijski coni.

Razdelitev nemške industrijske opreme

Berlin, 27. dec.—Zavezniški svet za kontrolo Nemčije je naznanil razdelitev nemške industrijske opreme, katere vrednost znaša čez sto milijonov dolarjev. Rusija je dobila opremo, ki predstavlja 47 odstotkov vrednosti, ostalo pa so dobile Amerika, Velika Britanija in Francija.

Perzija zahteva umik tujih čet

Teheran, Perzija, 27. dec.—Premier Mahmed Hakimi je pozval Ameriko, Rusijo in Veliko Britanijo, naj takoj odpokličejo svoje čete iz Perzije. On je izrazil upanje, da bodo diskuzije s sovjetsko vlado uspešne. Hakimi je na sestanku s časniki izjavil, da je Perzija za ojačanje vezi z Rusijo.

Izdelovanje umetnega kavčuka iz olja

Washington, D. C., 27. dec.—Amerika lahko dobi dovolj umetnega kavčuka iz olja in za tometni vsem zahtevam, je dejal G. B. Hadlock, direktor urada za zalogo kavčuka, na sestanku s časniki. On je naznanil, da bodo vse tovarne, ki so izdelovale umetni kavčuk iz litnega alkohola, zaprle vrata. Te so bile zgrajene, ko se je Amerika zapletla v vojno, in so stale čez \$120,000,000.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZEDNICE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$1.00 per year...

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned.

Headed by Mrs. Ivan Sikić at Chicago

PROSVETA

2857-58 So. Lawndale Ave., Chicago 24, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v otklepu na primer (December 21, 1945), poleg valnega imena za naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Poročila se prevoščano, da se vam list ne ustavi.

Zgrešeni "pridrži"

Anglo-ameriško priznanje nove jugoslovanske republikanske vlade je menda eden konkretnih zaključkov tekoče moskovaške konference zunanjih ministrov velike trojice.

Anglija je priznala novo jugoslovansko vlado brez vsakih pridržkov, Amerika pa s pridržki. Eden teh pridržkov je, da nova Jugoslavija prevzame obstoječe mednarodne pogodbe in obljube.

Ti pridržki le potrjujejo znano dejstvo, da je naš državni departament že mesec dni gledal zelo neprijazno na Titovo vlado, oziroma, da ima bivši "jugoslovanski" poslanik Fotič še vedno zelo vplivne prijatelje v Washingtonu.

Tako bo pisal Srbobran, tako bo pisala Ameriška Domovina, tako bo pisal New Leader, kakor tudi celo krdelo drugih plačanih in neplačanih propagandistov v službi jugoslovanske in svetovne reakcije.

V tržaškem incidentu, ki je bil začetek mednarodne gonje proti novi Jugoslaviji, je Churchillova Anglija v osebi maršala Wilsona, tedanjega poveljnika sredozemskih sil, vrgla močno senco na jugoslovansko osvobodilno borbo z izjavo, da se "Tito poslužuje enakih imperialističnih metod kot Hitler in japonski imperialisti."

Ampak Titova Jugoslavija, ki je v zadnjih štirih letih pokazala neprimerno herojstvo v borbi proti okupatorjem in ki budno zadržuje domače fašiste in kvizlinge na eni strani, na drugi si pa prizadeva kot nobena druga vlada v Evropi, da bi deželo potegnila čim prej iz razvalin, kakor tudi posveča vso svojo ljubezen stotisočim vojniškim otroci, da jim čim prej nadomesti izgubo staršev, obenem pa seje bratstvo in enakopravnost med vse jugoslovanske narode in daje prvenstvo preprosto ljudstvu, iz katerega je ta vlada prišla in tudi stremi za njegov dobrobit—ta nova jugoslovanska vlada iz ljudstva, za ljudstvo in po ljudstvu pa je v Washingtonu očitno bolj slabo zapisana...

Nas kot delavsko zavedno in progresivno orientirane ameriške državljane jugoslovanskega porekla, ki s ponosom zasledujemo junaški boj naših bratov in sester v stari domovini, ki se zavedamo, da bi se brez Titovih partizanov Jugoslavija nikdar ne mogla dvigniti iz razvalin stariga kletstva in medsebojnega sovražstva, ki se divjimo novemu preorenju jugoslovanskih narodov in njihov veličastni epopeji—nas tako stališče našega državnega departamenta naravno boli. To stališče mora biti v zadoščanje le jugoslovanski reakciji in onim ljudem, ki niso mogli zapopasti resničnega pomena velikanse osvobodilne borbe.

Ako bi bili prepričani, da je kakšna nevarnost, da gre razvoj v Jugoslaviji res v smer kačevnega totalitarstva in ne v smer ljudske demokracije, tedaj bi z veseljem pozdravili to stališče državnega departamenta napram Titovi vladi in novi jugoslovanski republiki. Ampak te nevarnosti ne vidimo, zato tudi obžalujemo, da ji je naša ameriška vlada vrgla to poleno pod noge. S to politično moralizacijo, ki je spremljala priznanje nove jugoslovanske republikanske vlade, je bila vržena neprijetna senco na vse ono jugoslovansko ljudstvo, ki se je štiri leta najbolj herojsko borilo proti okupatorjem in domačim izdajalcem.

In zakaj je bila vržena ta senco? Zato, ker vlada v Jugoslaviji terorizem? Zato, ker ljudstvo ne uživa osebne svobode? Zato, ker vlada diktatura?

Fotičevim propagandistom in ljudem, ki so jim nasledili (lahko tudi za denar), se je res posrečilo, da so v ameriški javnosti od časa tržaškega incidenta ustvarili ta vtis. Težki tisočaki, ki so jih potrošili velesrbaki čaršijeveci, torej niso bili pročitani. In teške tisočake proti Titovi Jugoslaviji ne troši samo velesrbaka reakcija, ki je kraljevsko živela na račun jugoslovanske revnega ljudstva in ga izsesavala do mozga, ampak po tržaškem incidentu jih je trošila tudi neka druga vlada, ki ima tisoče plačanih propagandistov v tej deželi. In ta vlada jih je trošila, ker je sprevidela, da je izgubila nevarno igro in da nova Jugoslavija ne bo hotela biti molzna krava tujega kapitala kot je bila stara. Tedaj je Tito postal "posnemalec hitlerizma in japonskih imperialistov." Nam je ta igra dovolj prozorna! (Pride š.)

Glasovi iz naselbin

TAKO DELAJO—KVIZLINGI

Chicago, Ill.—V kolikor mi čas dopušta, čitam vse slovenske liste, kar mi pride v roko. Kot naročniku mi pošta redno dostavlja dva dnevnika in dva tednika. Zadnje mesece imam pa priliko pregledati tudi clevelandsko Ameriško domovino. Ze prej sem večkrat čital v raznih dopisih in komentarjih o tem "katoliškem" listu, kako gnusno propagando dela proti slovenskemu narodu in sedanjim ljudski, delavski vladi v novi Jugoslaviji, katero je narod izvolil s tako ogromno večino. Sedaj imam pa priliko čitati to umazarjijo, kar se mi seveda gnusi. Po moji sodbi bi noben Slovenec ne mogel pisati kaj takega, ako bi ne bil plačan od gotove strani z "južeževimi srebrniki", ali na kratko kvizlingi. To je, moje mnenje, toda prepričan sem, da tudi velike večine Slovencev.

Na vse načine se trudijo ljudstvo preslepiti z ribarenjem v njihovih gnojnicah. Ta list (A. D.) zagovarja, opravičuje in hvali slovenskega izdajalca Rožmana. Četudi je škof, to ga ne bo opralo njegovega izdajstva. To delstvo potrjuje mnogo pisem dobrih katoliških ljudi iz Slovenije. Kakšne grozote so počenjali od duhovščine organizirani—domobranci! In, ali ni on, Rožman, blagoslovil prisego sovražniku slovenskega naroda in krvoloku Hitlerju? Da, takih prič—pisem iz stare domovine—je veliko tudi v poštenih katoliških listih—v A. S. in Glasilu KSKJ.

V listu A. D. le redkokdaj vidiš podpis pod dopisom, še manj pa več, kdo piše tiste umazane članke. Je res tako kot je zapisal Tone Terbovec v svoji koloni "Vsak po svoje" (radi prostora le kratak izrpek): "Vsak pošten poročevalec, ki pošlja poročilo časopisom, jih upa podpisati s svojim poštenim imenom. Kdor ne laže, si upa podpisati, kar je napisal. Kolikve vrednosti more pameten čitatelj pripisovati "poročilom" brez navdave vira ali podpisa? Zilkovci, ki mečejo kamenje izza plova, ne pokažejo svojih glav. In navadno vedo zakaj." To lahko in brez vsake skrbi podpisuje vsak pošten človek.

Da bi človek odgovarjal na vse nizkotne podlosti, kar prične se A. D., je za delavca kot sem jaz in za vsakega drugega škoda časa, papirja in energije. Samo en primer hočem omeniti, kako ti mali ljudje ribarijo v kalnem pri svojih naročnikih in med Slovenci v splošnem, kolikor se jim posreči. V listu A. S. z dne 16. nov. t. l. je dopis in pismo iz starega kraja, kjer je podpisana rojakinja Josephine Erjavce iz Joliet. Oboje se glasi:

"Joliet, Ill. Prosim Vas, priobite poslano pismo, katerega je prejel moj oče, mr. Simon Setina, od svojega nečaka. Glavno, kar me je razveselilo, so bile vrstice: Vero se ne zatira—duhovniki se vračajo." Pismo se glasi: Guncle, St. Vid nad Ljubljano, 25. sept. 1945.

Dragi stric! Prejeli smo Vaše drago pismo. (Nato je precej obširno pismo, podobno drugim, večinoma o sorodnikih). Pismo nadaljuje: "Sedaj je, hvala Bogu, tega klanja konec, seveda za marsikoga prepozno. Sedaj vsaj ni več teh večnih skrbi in tega strahu, v miru ležati spat in brez skrbi greš, kamor hočeš. Vera se pač ne zatira, kakor je bil to slučaj pri Nemcih, ampak nasprotno: Duhovniki se vračajo nazaj na svoja mesta. Verski običaji so zopet kakor so bili, tako da je vera prišla zopet na svoj stari tir." (To zadnje je v debelem tisku v A. S. V listu A. D. so pa to izpustili). Podpis: "Viktor Setina in ostali."

Mrs. J. Erjavce dodaja k temu pismu tudi pojasnilo, v katerem pravi med drugim: "Pri tistem delu pisma, ki pravi, da se vere več ne zatira, se bo gotovo čitateljem srce ohladilo." Brez vsakega dvoma je gospa Erjavce poslala A. D. enako kot A. S. priobčitev. Njen dopis

oz. samo pismo iz starega kraja je bilo priobčeno v A. D. dne 17. nov. 1945 in se glasi: "Mr. Simon Setina, Joliet, Ill., je prejel od svojega nečaka iz Guncleja pri St. Vidu nad Ljubljano sledeče pismo (datum):

"Dragi stric! Prejeli smo Vaše pismo... Sedaj je hvala Bogu... in brez skrbi greš, kamor hočeš. Naša okolica, kakor tudi večji del Gorenjske... lakrene pozdrave od nas vseh."

Kot vidite, uvod in pojasnilo od gospe Erjavce k temu pismu od sorodnika iz starega kraja so ljudje pri A. D. namenoma izpustili. Pa to bi jim deloma še ne kako oprostili, ker lahko rečejo—"radi pomanjkanja prostora." Ampak priobčati pisma iz starega kraja in izpuščati stavke zato, da urednik s tem nekaj prikrije ali potvori, je pa neodpustljivo in lahko bi rekel kriminalno. Za vsakega urednika bi bilo bolj pošteno in možno, da bi sploh ničesar ne priobčil.

Končno prosim vas, mrs. Erjavce, da mi oprostite, ker sem vam ravno vaš dopis za dokaz, kako se ljudje pri A. D. strašno bojijo, da bi njih peščica naročnikov izvedela resnico iz starega kraja.

Ravno danes, ko sem tole napisal, sem zopet dobil nekaj izdaj A. D. Prečital sem uredniški članek z dne 5. dec. ("Kje iščite izdajalce") in z dne 6. dec. ("Kaj pravi na to članstvo Slovenske ženske zveze"). Jaz bi rekel, brez dvoma, da je te uredniške članke napisal kak duhovnik in ne urednik, kot bi se spodobilo. Pa to ni tako važno, kdo jih piše, priobčeni so kot uredniški članki in urednik mora seveda biti odgovoren zato, četudi se kdo skriva za njim.

Da bi hotel odgovarjati na vse to zvito klobasarijo, bi bilo škoda časa in prostora v naših listih. V zadnjem omenjenem članku udirha po Zarji, ki je glasilo Slovenske ženske zveze ("National Council of Catholic Women") torej katoliške organizacije. Ta list (A. D.) napada vse. V kolikor mi je znano, je najmanj osem slovenskih časopisov v tej deželi, vključivši tri katoliške, kateri vsi odobravajo sedajno ljudsko vlado v Jugoslaviji. Naj ponovim, vsi ti časopisi, številna pisma naših ljudi iz starega kraja, posebno pa še izid volitev tam, je več kot zadosten dokaz, kaj hoče imeti slovenski narod.

Kdor vse to čita, kar piše A. D., ni nič čudno, če se mu vsiljuje sumnja, da bi človek, Slovenec, mogel tako pisariti, če bi ne bil še posebej plačan zato. John Turk.

RAZNI KOMENTARJI

Bellingham, Wash.—V Prosveti in Proletarcu vidim razne komentarje. Tudi jaz bi rad povedal nekaj svojih. Ameriško delavstvo je v zmoti, ker misli, da je njegova rešitev v večjih plačah. Kadar bo delavstvo lastovalo industrije, tedaj šele in ne prej, bo njegova zmaga.

Svetovni mir pa bomo imeli, kadar bodo znanstveniki sedeli na mestih današnjih politikov, ne prej!

Siromaštvo na svetu je umetno napravljeno. Če bi znanstveniki gospodarili namesto lakomnikov, bi človek postal človek. Zakaj ni tako? Ker nismo organizirani v tem smislu. Mi hočemo le več denarja in še več, za druge stvari pa nimamo časa.

Stavke? Ako delavec ne stavlja, pa industrialalec ustavi obrat. Končno zmaga slednji, kakor vselej. V Prosveti vidim, da nekemu ni prav, ker se daje Titu toliko slave, "namesto" narodu, ki je zmagal in ne Titu." Ali je dotični dopisnik tudi proti izkazanju časti ameriškim generalom kot sta Eisenhower in MacArthur?

sošile velike zveripe. Svet se torej le vrta...

Mednarodni kapitalizem se boji nepoznane "sovjetske bombe", kot se Rusi boje njega. Upanje je, da ne bo več vojne.

Indonezi se bojujejo z vsemi sredstvi proti zapadni "civilizaciji" in kličejo sovjete na pomoč. Ali se je veliki prerok Leo Tolstoj zmotil, ko je prerokoval, da bodočnost spada slovanskim in ne gotskim narodom?

Eweryorški župan, ki je italijanskega porekla, se je že nekajkrat izkazal bolj prijateljski do Jugoslovanov kot potomec slovenskega rodu, sedanjim guverner države Ohio. Zakaj? Mož se najbrže boji zameriti tistim, ki v resnici vladajo ne samo v Ameriki, pač pa po vsem kapitalističnem svetu. Lausche nemara ne verjame, kar kapitalistično časopisje piše o Titu, ampak je pod pritiskom vpliva in guvernerki posli bi bili zelo težki, ako bi jih opravičeval po svoji vesti.

Ne vem, čemu se delavstvo ne oprime druge alternative—delavske organizacije? Ali so guvernerji krivi, da smo delavci tako razdeljeni, da skoro ni upanja, da bi se kdaj združili v enem telesu? In dokler tega ne dosežemo, ne bo delavstvo doseglo tistega, česar je upravičeno. Tisto povzihanje plač pomeni stalno podražitev, dočim tvoje delo in zaslužek pa nista stalna. Z eno besedo: kadar bo imel delavec večino v kongresu, potem šele bo lahko rekel, da je organiziran. Če bi imelo ameriško delavstvo večino v kongresu, kakor jo ima angleško, potem bi bilo upanje, da bi prišlo do boljše kooperacije.

Iz pisem, ki prihajajo iz stare domovine, razvidimo, da tam danes veje drugačen duh. Narod je tako rekoč vstal iz groba!

George Gornik.

ŽALOSTNA NOVICI IZ STARE DOMOVINE

New Duluth, Minn.—Moja sestrična z Elyja, Minn., je prejela pismo iz stare domovine, ki ga je pisala njena sestra.

Sestra poroča, da so veliko pretrpeli v času vojne in da vlada še vedno pomanjkanje. Prosijo, da bi jim kaj pomagali. Zaneseno poroča žalostno novico, da je 28. maja l. 1943 preminula moja ljuba mama, doma iz Prigorice pri Dolenji vasi. Naj mirno počiva! Meni bo vedno ostala pred očmi, prav tako moja sestra, ki je umrla na Elyju in oče v Cle Elumu, Wash. Naj v miru počivajo.

Francis Boben.

ODMEV NA SODOBNE DOGODKE

Detroit, Mich.—Maršal Tito je naznanil smrt monarhije v svobodni Jugoslaviji. Vsa čast možaku! Dela pa bo imel še precej, predno bo iztrebil dvatisočletno krvoseno organizacijo, ki je izkoriščala revni in izmučeni narod do kosti. Vatikan z odprto bisago še vedno čaka denarja, pri tem pa seje prokletstvo in napačna vse šile, da bi se obdržal na površju.

Pred približno 38 leti sem napovedal smrt gnili avstrijski monarhiji in res se je razsula, toda zapustila je ves svoj smrad kraljevini Jugoslaviji. Danes ni več ne prve in ne druge in srečno doba za tamkajšnje ljudstvo je že na potu.

Pred šestimi meseci je končala vojna in pustila krvaveče rane po vsem svetu. Siromašno, sestradano ljudstvo na Kitajskem se je junaško upiralo osem dolgih let modernemu japonskemu orožju, a danes pa se kolje med seboj še z modernejšim ameriškim orožjem. Božični prazniki so tu, čas miru in sprave. Ali ne bi bilo pošteno, da bi vlada Zedinjenih držav poklicala svoje vojaštvo domov in naj sami Kitajci poravnajo svoje spore?

Otok Jave je zelo obljuden, na katerem živi 60 milijonov prebivalcev. Tam so veliki zakladi olja in gumijs. Otok je last Holandije, toda Angleži imajo skoraj vse koncesije na tem bogastvu. Tamošnje ljudstvo si želi miru in vlado po svojem okusu. Kaj pa je storila Anglija? Udarila je po siromašnemu, neoboroženemu ljudstvu z modernimi strojnimi, topovi in aeroplani. Le naj ubija, prej ali slej bo zadelo plačilo tudi njo.

In kaj vse se godi drugod po svetu! In kaj se vse pride... V tej deželi pa imamo stavke na

vseh koncih in krajih. Ali res ne bo miru na tem nesrečnem svetu? Ne, miru ne bo, kajti na njem ni prostora za oba—za kapitalizem in socializem oz. komunizem.

Frank Gaber.

SKUPNA PRIREDITEV V POMOČ BEDNIM

Pittsburgh, Pa.—Vsa tukajšnja slovenska društva, ki zborujejo v Slovenskem domu, priredijo skupno veselico v pomoč bednim v stari domovini dne 31. dec. zvečer v Slovenskem domu. Igral bo tamburaški orkester z univerze Duquesne. Pomoč žrtvam vojne v stari domovini je nujno potrebna, zato se pričakuje velika udeležba. (Prišlo prepozno za sredo.—Ured.)

John Ujeich, 665.

VESELICA DRUŠTVA ŠT. 755 SNPJ

Sharon, Pa.—Društvo Key-stoners št. 755 SNPJ priredi veselico na starega leta večer, dne 31. dec. v Slovenskem domu. Za ples bo igral orkester Cosmopolitans. Vljudno vabimo vse naše prijatelje, da se udeležijo. Serviral se bo okusen prigrizek in dobra pijača; delikatosa bodo krvave klobase, ki jih je izdelal naš mesar Trobentart. Pridite, da se skupaj zabavamo in voščimo srečno novo leto. (Prišlo prepozno za sredo.—Ured.)

Francis Novak, 775.

PISMO PARTIZANKE

Sharon, Pa.—Sedaj prejemamo pisma iz stare domovine. Vsi pišejo o groznih časih, skozi katere je moralo iti slovensko ljudstvo v zadnjih štirih letih. Iz pisem razvidimo, da so Nemci in Italijani nameravali popolnoma iztrebiti slovenski narod, pri močitvi pa so jim pomagali domobranci oz. švabobranci, katere sta organizirala general Rupnik in ljubljanski škof Rožman. Ta dva in njuni pomočniki so veliko zakrivila, da se je narod med seboj pobijal, a sedaj pa se izgovarjajo in perejo pred svetom.

Čital sem pastirski list škofa Rožmana, ki ga je izdal l. 1943. Vse pisanje je naperjeno proti komunistom, ne pa proti Nemcem in Italijanom, ki so požigali slovenske vasi in morili prebivalce ter jih odpeljali v koncentracijska taborišča.

Pater Ambrožič tudi pere belogardiste. Zanj bi bilo bolje, da bi čital pisma iz stare domovine in se bo lahko prepričal, kaj vse so počenjali slovenski domobranci.

Tudi jaz sem prejel dvoje pisem iz stare domovine, od nečakinje in brata, iz vasi Gradišče pri Ljubljani.

Pismo nečakinje se glasi: "Dragi stric in družina! Vaše pismo mi je zelo razveselilo. Prejmite najlepše pozdrave od nas vseh. Gotovo Vas zanima, kako je bilo z menoj in sestro Ano."

Veste, stric, jaz sem se morala umakniti v hosto k partizanom. Šla sem takoj po razpadu Italije. Pred mojim odhodom k partizanom so me zaprli slovenski izdajalci, te propalce slovenskega naroda. Zaprta sem bila dva meseca in pol v Ljubljani. To je bilo l. 1943. Ker pa sem se zavedala, da me je rodila slovenska mati, sem se šla boriti skupno s partizani. Sedaj pa se nahajam spet doma, toda ko sem prišla domov, sem bila zelo žalostna.

Vzrok moje žalosti je bil sledeč: Neke noči v mesecu aprilu l. 1944 so pridrveli v našo hišo slovenski švabobranci, odpeljali sestro Ano in jo ubili na Pijavi gorici. Ako bi se ona z menoj umaknila k partizanom, bi bila mogoče še danes živa, ali sedaj jo krije slovenska zemlja. Ko pišem te vrstice, mi solze zalivajo oči. Sovražnik nam je tudi uničil vse gospodarsko poslopje, oropal oblake, denar in druge stvari, tako da ne bomo z lepa prišli na tisto stališče, na katerem smo bili poprej.

Veseli me, da ste vsi tako zavedni. Nihče od naših sorodnikov ni bil v nemški vojski razen sin ranjke Mane iz Slivnice in sin zaminage brata Lojzeta. On je bil zelo zagrozen švabobranec.

Zelo mi je hudo, ker so nekateri Slovenci kot metla, lahko jih obrnete kamor hočete. Tudi kaj so bili krivi mnogi slovenski duhovniki. Naša hiša je bila edina v vasi, ki je imela že leta 1942 brata Toneta v partizanskih

vrstah. Tone je bil enkrat ranjen v nogo, jaz pa sem odnesla zdravo kozo.

Dragi stric, ako imate kaj ponošene obleke, ki nam zelo prav prišla, kajti sovražnik nam je vse pokradel. Za uslugo vam bom zelo hvaležna.

Pri nas je sedaj mlada prihiši, ker se je starejši brat Janez oženil. Ona je Francijeva iz naše vasi.

Naznanjam vam, da je tudi moj drugi brat Jože vdovec, kajti domobranci so mu ubili ženo ob istem času kot sestro Ano. Čili pa so Italijani že l. 1942 ubili moža, tako da smo v vojni zelo nesrečni. Zavedam se, da so dali svoja življenja za slovenski narod. Zelo bi mi žalostna, ako bi bili izdajalci slovenskega naroda.

Zdaj pa končam in vse skupaj najlepše pozdravljam. Vaša nečakinja Pavla Grm."

Joseph Garm.

Pripomba uredništva: Pismo Vašega brata Janeza smo izpustili, ker smo podobno pismo je priobčili 24. decembra, katerega nam je poslal Vaš brat Louis Grm iz Puebla, Colo.

IZ NEMČIJE

Tarentum, Pa.—Z bratom Martinom Ponebškom (Hermine, Pa.) sva prejela šele 13. novembra dve pismi od sorodnikov, ki so bili izgnani v Nemčiji. Pismi je poslal neki ameriški vojak, ki se je povrnil iz Nemčije. Zelo težko sem pričakovala pisma od doma, a prejela sem ga iz Nemčije.

Človeku se trga srce ko čita koliko grozot, lakote in mučenja so prestali naši dragi. V najhujši zimi in ponči so morali zapustiti za majhnimi otroci dom in mamu, 71 let staro. Kaj vse je počenjal z našim narodom kruti Nemeč! Kje je bil tedaj Bog in njegovi namestniki, ki so nas učili, da ne pade fiti en las z glave brez boje volje. Čudno, čemu je dopustil, da se je delala taka krivica vernemu slovenskemu ljudstvu, ki mu je bilo zvesto od rojstva pa do groba? Bog je tudi nedolžne otročiče zapustil ob hudi uri.

Pismo, ki ga je iz izgnanstva pisal moj brat bratu Martinu Ponebškemu, se med drugim glasi: "Zdaj smo Evropci v strašnih časih vojne vihre. Nahajam se z družino v pregonstvu v Nemčiji. Prav tako sestra Ana Štok, Iva Valgoni, brat Toni Ponebšek—vsi z družinami. Pregnani so vsakogar, kdor ni bil z Nemce. Moj sin Ivan in od sestre Ane sin Božič sta hotela iti v nemško vojsko, ampak sta pobegnila v hosto k partizanom, zato so nas Nemci pregnali iz domovine. Dne 14. januarja 1943 ob petih zjutraj je prišla nemška policija in v pol ure smo se morali pripraviti na pot."

V Nemčiji sem moral delati v tovarni za vojaške vozove in avtomobile. Smatrali so nas za bandite in nismo imeli nobene svobode. A sedaj je konec trpljenja in smo zopet svobodni, toda domov še ne moremo iti, ker so še železnice podrtje. Danes nas je obiskal neki jugoslovanski oficir in dejal, da bomo šli na pot čez deset dni. V tem kraju je 200 Slovencev v Štajerskega in iz drugih krajev. Zelo rad bi bil že doma, da bi videl, če sta še živa sin Ivan in hči Nada, ki je bila tedaj pri sestri Julki v Smartnem, ko so nas izselili. In mama, ki ima sedaj 73 let, je ostala doma čisto sama. V njeni bližini sta bila brata France in sestra Julka in sta gotovo skrbela zanj.

Jaz sem se prav dobro postavil na nogo, toda Nemci so vse zaplenili, tako da danes nimam ničesar, razen da sem star in oče devetih otrok. Zedela nas je tudi usoda in se ne da vsega popisati. Moja družina je za silo zdrava, sestra Ana pa je morala iti v bolnišnico. Danes smo pokopali neko ženo, ki je umrla v taborišču in zapustila pet otrok. Sedaj pa končam in vse skupaj lepo pozdravljam. Ivan Ponebšek Selan z Brega pri Litiji."

Sestrino pismo pa se v izpisku glasi: "Zedela nas je strahna usoda v tej grozni vojni. Sedaj so nas osvobodili Američani. Mene so Nemci pregnali iz domovine l. jan. 1944. Moj otrok je bil tedaj star samo dve leti je bil tedaj star samo dve leti in pol. Izselili so me zato, ker je bil moj mož pri partizanih. Gnali so me kot zločinko: v naročju sem imela Stanko, šestletna Maja pa je hodila poleg me."

(Dalje na 3. strani)

AMERIŠKA ENOTNOST TEMELJ NA MNOGIH KULTURAH

Vodilni ljudje na vzgojnem polju Amerike priznavajo v čezdalje širšem obsegu, da je zelo potrebno, da se Američani seznanijo s kulturnim ozadjem in kulturnimi doprinosi različnih narodnostnih in drugih skupin, ki tvorijo ameriško prebivalstvo. Tako znanje in poznavanje izvora naše ameriške kulture, pravijo vodilni voditelji, bi neizmerno vzgojilo ter poživilo ameriško kulturo, a obenem pa bi pospešilo idejo edinstva in enotnosti v državi, ki itak sestoji iz najrazličnejših verskih, narodnostnih in raznih skupin ter izvorov. Istočasno bi znanje v to smer zmanjšalo obstoječe mednarodne in medrasne ter medverne napetosti, kar bi nam prineslo boljše delovanje demokracije v vsakdanjem življenju.

Šole in organizacije v mnogih mestih in krajih, kot v Springfieldu, Mass., Minneapolisu, Minn., Clevelandu, O., ter v drugih so že dalj časa kazale precej interesa z ozirom na kulturne vrednote in pridobitve posameznih narodnostnih skupin. V mestu New Yorku pa je vzelo dogodek, ki se je pripetil med italijanskimi in zamorskimi šolskimi dečki, da so šolske oblasti spoznale potrebo in vrednoto vzgoje na tem polju.

Omenjeni incident, ki je nastel skoraj v rasi izgrede, je povzročil v New Yorku mnogo razpravljanja v listih in drugače in mnogi za javno dobrobit zavedni državljani so ostro obsodili in grajali newyorške šole, ker se ne brigajo dovolj za ustvaritev boljše medsebojnega razumevanja med šolarji in študenti, ki pripadajo različnim rasnim, verskim ter narodnostnim skupinam. Posameznikom so se v kritiki pridružile tudi razne organizacije za javni dobrobit in posledica je bila, da je dr. John E. Wade, nadzornik newyorških šol, objavil v enem največjih mestnih dnevnikov vrsto navodil, ki so jih dobili šolski vodje in učitelji v svrhu pospeševanja boljše medsebojnega razumevanja med študenti, kot tudi v svrhu pobiranja rasnih in verskih predsodkov.

Kratek teden dni v Ameriki je malo, toda želel bi navzlic temu povedati svoje vtise, ker se mi vidijo važni. Ako primerjam obe deželi, upoštevam, da je Britanija mala in kompaktna, enotna in homogena, dočim je Amerika velik kontinent, na katerem se zaznamujejo v nekaterih predelih razviti in zasidrani ideje, ki v drugih delih dežele nimajo nobenega vpliva.

Življenje v Ameriki je leta 1945 precej drugačno kot je bilo leta 1939, ko sem jo zadnjič videl. Pogled na življenje je še bolj različen od našega kot je bil. Amerika še vedno išče poti nazaj v razmere iz leta 1939, dočim smo mi spoznali, kako nepreklicno so se časi spremenili. Amerika se silovito zaveda svoje mednarodne vloge in svoje sile, dočim je nam le jasno, koliko naporov imamo pred seboj, ako hočemo obnoviti svojo lastno deželo. Amerika je živ dokaz, da je mogoče, da je dežela tehnično revolucionarna, socialno pa konservativna.

Britanija nadaljuje in gradi svoj New Deal. Amerika stremi za tem, da bi se čim hitreje in čim popolneje znebila svojega. Na Angleškem sploh ne poznam nobene struje ali skupine, ki bi bila delavstvu tako sovražna kot so podjetniški krogi Amerike.

Amerika je jasno spoznala in izprevidela, da izolacionizem nima nobenega smisla več. Toda to spoznanje spremlja globoka sovražnost napram Angliji in Sovjetski uniji, da navedem le dva slučaja, dva namreč, ki sta v najpopolnejšem protislovju z vsako željo, da se ustvari trajen mir. Največ naprednega čuta sem našel med prvaki delavstva, posebno pri CIO, toda tudi tu sem našel, da je pokret, ki bi potreboval toliko sloge in enotnosti nastopa, deljen radi osebnih in organizacijskih razlik.

Kot Angležu, katerega najgloblje intelektualno nasprotstvo s Churchillom ne more ovirati, da ne bi spoštoval v njem velikega narodnega vodje med vojno, mi je bilo posebno mučno videti, kako globoko in še vedno živo je sovražstvo napram pokojnemu Franklinu Rooseveltu. Zares, človek ima občutek, da je strankarstvo padlo globoko pod nivo iz leta 1939 ali 1919.

Zdelo se mi je tudi, da se Američani najmanj toliko boje svoje velikanke materialne sile kot se je zavedajo. Zanimivo je bilo, kako prepričani so, da bodo opeharjeni v vseh diplomatskih pogajanjih. Tudi to je bilo zanimivo kako preproste so misli in s koliko lahko to zamenja Američane dobre namene z dobrimi deli. Povsod

teh ozirih ni šel na roko, zato so sedaj ustanovili sami svoj odbor v svrhu uvedanja vzgojnega programa za boljše razumevanje med različnimi skupinami, obenem pa zahtevajo preiskavo, ki naj dožene, zakaj se programa v to smer ni izvajalo, kot tudi preiskavo upravnega celotnega šolskega sistema v New Yorku.

Take in podobne akcije, ki so posledica incidenta spoprijema med višješolskimi študenti dveh različnih skupin, nam dokazujejo, da je uvedanje vzgojnih programov v tem pogledu nujno in važno. Mnoga merita bi morala sprejeti in uvesti te vrste programe. Dogodek, ki se je odigral v New Yorku, priča, da leži precejšen del odgovornosti za uspeh ali neuspeh takih programov na posameznih mestih ali krajih samih.

Predstavniki različnih narodnostnih in drugih skupin bi morali pokazati posebno zanimanje v to smer ter vplivati na svoje lokalne šole, naj uvajajo in razvijajo tak vzgojni program. Ako recimo Slovenci podvzamejo akcijo in odgovornost v tem pogledu v krajih, kjer živijo, bodo sami pripomogli, da bodo boljše poznani med ameriškimi prebivalstvom svojega kraja, a istočasno pa bodo tudi doprinesli k edinstvu in enotnosti dežele v splošnem. To seveda velja za vse druge skupine, kajti vzgojni programi za doseganje boljše medsebojnega razumevanja in poznavanja stremijo za tem, da se ustvari med ameriškimi ljudstvom edinstvo, in to brez ozira na raso, narodnost ali versko prepričanje.—FLIS.

MOJI VTISI IZ AMERIKE

Napisal Harold Laski

Profesor Laski, predsednik britanske delavske stranke, je ravnokar odpotoval nazaj v Anglijo po kratkem obisku Amerike, prvem po letu 1939.

sem naletel na velikansko ogorčenje radi Bevinovega stališča v vprašanju Palestine—nikjer pa nisem našel pripravljenosti, da naj bi Amerika sama tudi sprejela v svoje naročje nekaj teh nesrečnikov, ki so ostali brez domovine.

Amerika se boji antisemitizma. Boji se militantne katoliške cerkve. Zdi se mi, da je res, da je ameriška katoliška cerkev mnogo tesneje združena z Vatikanom kot kdajkoli prej v zgodovini. Amerika se tudi boji vseh radikalnih idej, in ta njen strah se utegne razviti v nekaj ravno tako gredega kot je bila "rdeča histerija" iz leta 1920.

Malo je znakov, da se Amerika pripravljala na one spremembe sistema in idej, ki bi bilo tako potrebno danes. Še je najti povsod ono znano srčno plemenitost in strast za poizkuse ter vedno iskanje in nemir. In vendar dvomim, da-li so prvaki podjetništva in politike spoznali globoki pomen Rooseveltove dobe. Mislim, da niso izprevideli, kako globoko je spremenila ljudske mase velika vzgoja Rooseveltova, ta prevzgoja naroda, ki je eden največjih njegovih uspehov. Mislim, da jim ni jasno, kako izrabljene in obnošene so funkcije gospodarskega sistema, katerega bi radi vsilili svetu svepovsod—svetu, ki jih je prerastel. Še vedno verujejo v eno Ameriko, ki je nehala živeti

ti ob smrti Theodorja in ne Franklina Roosevelta. Prihodnjih 5 let bo zanimivih. Ta bodo kritična leta za Ameriko. Velik prerok bi moral biti oni, ki bi znal povedati, kaj bodo prinesla s seboj.

stanovanjska kriza, ki je nastala posebno akutna s vračanjem vojakov v civilno življenje, dela preglavice tudi politikom. Po vseh večjih mestih so na dnevnem redu konference, kako priti v okem pomanjkanju stanovanj. Ampak "free enterprise" se za to vprašanje ne zmeni, ker v gradnji delavskih domov ne vidi profita. Ta slika kaže stanovanjsko konferenco v New Yorku, katere se je udeležil tudi governor Dewey.

svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Reparacije za Jugoslavijo

Pariz.—ONA.—Med velikimi silami bo prešla poleg Rusije največje reparacije iz Nemčije Velika Britanija, dočim bo med manjšimi državami Jugoslaviji prisojen največji delež.

To je v kratkih besedah jedro zaključkov zavezniške reparacijske konference, ki se je sestajala za zaprtimi durmi v Parizu tekom zadnjih šestih tednov. Zavezniški narodi so priznali, da sta poleg Rusije ti dve deželi, Velika Britanija in Jugoslavija, največ trpeli v vojni in da je bil obenem njun doprinos k vojnemu naporu sorazmerno največji.

Omenjena konferenca je imela nalogo, da izdela predloge za razdelitev reparacij, katere bo morala plačati Nemčija. Na njej se je zbralo 18 zavezniških narodov—brez Poljske in Rusije, katerih reparacijskim zahtevam je bilo zadoščeno na potšdamski konferenci.

Dosežen je bil baje popoln sporazum, ki bo baje v kratkem predložen zavezniški kontrolni komisiji v Berlinu, ki ima odločilno besedo v vprašanju tega, koliko reparacij Nemčija sploh more plačati. Po mnenju zavezniških opazovalcev je sporazum v tako težkem vprašanju zelo velik uspeh.

Ustanovljena bo medzavezniška komisija, ki bo dobila nalogo, da razdeli po posebnem ključu vse dobave, katere bo kontrolni svet v Berlinu odobril za plačanje reparacij. Vprašanje razdelitve je urejeno tako, da bodo mogli vsi narodi dobiti po možnosti ravno ene predmete industrijske opreme, ki so jim najbolj potrebni.

Tudi zaplenjeno nemško zlato bo baje razdeljeno po istem ključu, tako da bodo vse dežele dobile nazaj vsaj del tega, kar so Nemci zaplenili. Nemška dobitnja, ki se nahajajo v nevarnih deželah, zahtevana nazaj, in bodo predana v roke kontrolnega sveta v Berlinu, dodeljena istemu fondu, v katerem se nahaja nemško zlato.

Uranium v južni Afriki

Johannesburg. Južno-afriška unija.—ONA.—Tukajšnja vlada je naznanila, da se nahaja precej uranija v velikih belih gričih, ki so nastali iz odpadkov pridelovanja zlata na Witwaters Randu. To so ogromne nasipne bele peske, ki leže vzdolž Randa, kjer so prej kopali in izmišljali zlato. Znanstvenikom, ki morajo delati pod najstrožjo kontrolo popolne tajnosti, je poverjena skrb, da izdelajo postopek za pridobivanje uranija iz tega peska.

Ze pred 25 leti je prišlo do odkritja, da je nekaj radia v teh odpadkih—in sicer radi zelenega odseva diamantov, ki se nahajajo v istih najdiščih. Takrat so dognali nekateri raziskovalci, da je ponekje do 142 miligramov radia v toni tega materiala. Od tistega časa pa se ni nik-

Da, veliko so pretrpeli naši bratje in sestre, zato jim moramo pomagati, da se zopet vsaj za silo postavijo na noge. Naj še omenim, da nisem prejela od njih še nobene pošte, odkar so se vrnil v domovino.

Mici Potisek.

do več zmenil za te peščene sipine. Stokovnjaki so mnenja, da je odstotek uranija večji kot oni zlata. Vendar pa se pridelovanje ne more začeti, dokler ne dobi Južno-afriška unija dovoljenje od kontrolne komisije, ki se ima oblikovati za izkoriščanje atomske energije v civilne organizacije zedinjenih narodov.

Iz obravnave v Nuernbergu

Nuernberg.—ONA.—Ozračje, ki teži nacistične motogoe, ki se zagovarjajo pred zavezniškimi sodniki, postaja vsak dan bolj gost. Goering, ki bo brez dvoma z velikim veseljem pozdravljal odmor preko božičnih praznikov, je videti posebno prizadet in zaskrbljen. Ko je bilo v teku zadnjega tedna predloženih preko 100 obteževalnih dokumentov zanj in njegove sokrvice, je koncem tedna vzkliknil: "Izredno težak dan smo imeli!"

Še eden teh "nadijudi," ki kaže znake zloma, je Kaltenbrunner, podnačelnik Gestape in ena najbolj usodnih osebnosti v nacističnem rasnem programu in iztrebljevanju takozvanih "nižjih ras."

Brazgotinast in brutalen dolgin, večinoma miren in nepremičen na razpravah, je Kaltenbrunner baje poln strahu in silno vznemirljen v svoji celici. Zelo rano zjutraj se vzbudi in s solzami v očeh glasno sam s seboj govori. Nanj posebno pazijo, da ne bi napravil samomora, ker so prepričani, da bo poskušal po tem potu ubežati veshalom, čim bo spoznal, da je obsodba sigurna.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani)

ne. Za nami so šli štirje gestapovci s strojnico. Gnali so me v Ljuto, potem v Medvode, čez tri tedne pa v Nemčijo k sestri Ani in bratu Jančetu. Hudo je bilo zapustiti ljubi dom, moža v smrtni nevarnosti in drago mammo.

Moježa moža so Nemci ujeli 4. jan. 1945. Nameravali so ga ustreliti na Bregu, a njegova sestra je kleče preprosil za njegovo življenje. Kam so ga potem odgnali, nam ni znano. On je bil partizanski oficir. Veš, draga sestra, morali so iti v gozdove, če niso hoteli biti izdajalci svoje domovine. Veliko so pretrpeli hrabri slovenski sinovi in moške, mnogo jih je bilo ubitih in morda med njimi tudi naši dragi, ali slovenski narod še živi in bo živel na veliki! Hrabri so sinovi slovenske zemlje!

Naj še omenim, da so bili na isti dan izaselnjeni brat Janči in Toni ter Mežnarček, vsi z Brega, jaz pa leto kasneje v najhujši zimi. Vsem najlepše pozdrave od sester Ivanke Valgona in Ane Štok. Ko se povrnemo domov, bomo podrobneje pisali."

Št. Vid nad Ljubljano, mešana nižja gimnazija, prvi štirje razredi, v posloppu dosejane meščanske šole.

Kranj, mešana gimnazija, 8 razredov.

Jesenice, mešana gimnazija, 5 razredov, s pravico do odpiranja višjih razredov.

Kamnik, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Domžale, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Škofja loka, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Žiri, mešana nepopolna gimnazija, prvi razred.

Bohinjska Bistrica, mešana nepopolna gimnazija, prvi razred.

NOVE UREDBE O GIMNAZIJAH V SLOVENJI

Dne 3. septembra t. l. je dr. Ferdo Kozak, minister za prosveto v slovenski federalni vladi, objavil nov zakon o preuredbi sistema višjih državnih šol. Iz tega zakona je razvidno, da se je šolskim letom 1945-1946 sistem višjih državnih šol drastično spremenil in se nudi prilika premožnim in ubožnim dijakom do višje-

šolske izobrazbe. Odprle so se začetne gimnazije v vseh vašeh najbližjih mestih in trgih Slovenije. Država bo nudila ubožnim dijakom vso možno oskrbo.

To bo prvič v zgodovini slovenskega naroda, da bo izvajana tudi etična demokracija, se reče demokracija v vzgoji in izobrazbi, ki je bila do letošnjega leta odmerjena le premožnim študentom. Koliko talentiranih delavskih in kmečkih fantov je bilo vsa ta leta izgubljenih za slovenski narod, ker jim ni bila dana prilika do višje izobrazbe in do praktičnega razvoja in uporabe svojih naravnih talentov!

Novi zakon v glavnem določa, da se ukinejo in združijo z drugimi gimnazijami vse dosejane zasebne gimnazije, vse dosejane državne in zasebne meščanske šole. Uradno šolsko leto se je letos pričelo 15. oktobra; vpisi na vseh gimnazijah se pa vršijo od 15. do 20. septembra. Dijaki se morajo vpisati na gimnaziji, ki je njihovega stalnemu bivališču najbližja. Ne zahteva se nobenih prestopnih listov iz ene gimnazije v drugo. Dijaki morajo navesti, kje bodo stanovali in se hranili; če bodo hodili ali se vozili iz oddaljenih krajev, ali potrebujejo delne oskrbe, dnevno zavetišče ali delno hrano; koliko jih potrebuje popolno oskrbo in koliko lahko vsak sam prispeva k vzdrževanju.

Ohranijo se naslednje gimnazije:

V okrožju Novo mesto: Črnomelj, mešana gimnazija s prvimi štirimi razredi; Metlika, mešana nepopolna gimnazija s prvimi in drugim razredom.

V Ljubljanskem okrožju: Stari trg pri Ložu, mešana nepopolna gimnazija, 2 razreda.

Obnovljene so naslednje gimnazije: v okrožju mesta Ljubljana: klasična gimnazija, Gajeva ulica, 8 razredov; 8 to gimnazijo se združijo klasične vzgojnice I. ženske realne gimnazije; I. moška gimnazija, Vegova ulica, 8 razredov; druga moška gimnazija, dosejane na Rakovniku, se prenese v poslopje I. meščanske šole (Prule) in se to šolo združi, 8 razredov; III. moška gimnazija, Bežigrad, 8 razredov; IV. moška gimnazija, 8 razredov, v posloppu III. moške gimnazije; I. ženska gimnazija v starem posloppu na Poljanah, 8 razredov; II. ženska gimnazija, v novem gimnazijskem posloppu uršulinskega samostana, 8 razredov. V Ljubljani je torej 7 gimnazij, poleg naslednjih novih: III. ženska gimnazija, 8 razredov v novem posloppu pri Uršulinkah; IV. ženska gimnazija v posloppu bivše II. deške meščanske šole za Bežigradom, 8 razredov. Ljubljana-Vič, mešana gimnazija, 8 razredov.

Ljubljana-Moste, mešana gimnazija, 4. razredna.

Ljubljana-Zgornja Šiška, mešana nižja gimnazija, 4. razredna.

Št. Vid nad Ljubljano, mešana nižja gimnazija, prvi štirje razredi, v posloppu dosejane meščanske šole.

Kranj, mešana gimnazija, 8 razredov.

Jesenice, mešana gimnazija, 5 razredov, s pravico do odpiranja višjih razredov.

Kamnik, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Domžale, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Škofja loka, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Žiri, mešana nepopolna gimnazija, prvi razred.

Bohinjska Bistrica, mešana nepopolna gimnazija, prvi razred.

Radovljica, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Tržič, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Logatec, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Litija, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Stična, mešana nepopolna gimnazija, prvi razred.

Novo mesto, mešana gimnazija, 5 razredov, s pravico do odpiranja višjih razredov.

Kočevje, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Celje, I. in II. mešana gimnazija, vsaka po 8 razredov. Moška nižja in ženska nižja gimnazija, vsaka po 4 razrede.

Rogaška Slatina, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Krško, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Radeče, mešana nepopolna nižja gimnazija, prvi razred.

Trbovje, mešana gimnazija, 5 razredov, s pravico do odpiranja višjih razredov.

Zagorje, mešana nepopolna nižja gimnazija, 4 razredi.

Zalec, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Šoštanj, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Mozirje, mešana nepopolna nižja gimnazija, 4 razredi.

Konjice, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Vojnik, mešana nižja gimnazija, 3 razredi.

Slovenji Gradec, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Maribor, mešana gimnazija, 8 razredov; klasična gimnazija, 8 razredov; I. in II. ženska gimnazija, 4 razrede vsaka; I. in II. ženska nižja gimnazija, 4 razreda vsaka.

Ptuj, mešana gimnazija, 8 razredov.

Murska Sobota, mešana gimnazija, 8 razredov.

Sv. Lenart v Slov. goricah, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Ormož, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Ljutomer, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Gornja Radgona, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Dolnja Lendava, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Slovenska Bistrica, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Ruse, mešana nepopolna nižja gimnazija, 3 razredi.

Prevalje, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Brežice, mešana gimnazija, 5 razredov, s pravico odpiranja višjih razredov.

Ribnica, mešana nižja gimnazija, 4 razredi.

Na ozemlju federalne Slovenije bosta v šolskem letu 1945-46 odprti dve učiteljski, in sicer mešana učiteljska v Ljubljani, od I. do V. letnika, ter prvi letnik učiteljska v Mariboru, s pravico postopnega odpiranja višjih razredov.

Odpravljena so vsa privatna učiteljska. Učenci teh se smejo vpisati v odgovarjajoče razrede državnih učiteljskih.

Na ljubljanski univerzi je odprta poleg prejšnjih tudi tehnična fakulteta z pododdelkom za arhitekturo.

Ta uredba ne krije ozemlja v jugoslovanski okupacijski coni v Istri in slovenskem Primorju. V teh krajih so šole podvržene jugoslovanski vojaški okupacijski oblasti, dokler ni definitivno odločeno, pod katero državo bodo te pokrajine spadale. Krajevni osvobodilni odbori pa so sami organizirali slovenske šole, ki dobivajo moralno in materialno podporo od slovenskih in jugoslovanskih oblasti.

—SANS (MGK).

OFFICE GIRLS, ATTENTION!

A position is open in the headquarters of the SOCIETY for a girl who desires office work, is able to TYPE and is interested in GENERAL OFFICE duties.

Forty hours and 5 days per week with better salary than paid to average office employees.

Anyone interested in the position, please get in touch with the Supreme Secretary immediately.

F. A. VIDER, Supreme Sec'y

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman

Spisal
dr. Ivan Tavčar

(Nadaljevanje)

"Tudi moja hvaležnost sega do neba!" je nadaljeval svetnik. "Nekaj spomina sem vam prinesel, da se bo pri tej hiši mislilo name, ko bodo moje kosti že gnile v kakem luizijskem barju!"

Vse je postalo pozorno. "Prinesel sem vam nekaj svetih ostankov, katere smemo po dovoljenju svetega očeta prodajati za svojo ubogo cerkev!"

"Svetih ostankov!" je zakoprnela vdova ter hitela do patra Angela. V tistih dneh so svete relikvije še mnogo veljale po ljubljanskih hišah in več ko je imela pobožna hišna gospodinja tistih znanih, s srebrnimi nitkami prevlečenih zavitkov, bolj je bila ponosna.

"Še bolj jo če odreti!" je godrnjal gospod Ciril, ki je bil že tuintam malo zadržal pri mizi.

Pater Inglesie ga je sicer strupeno pogledal, a ker ni umel slovenski, tudi ni umel penzionistovih besed. Prejkone pa je domneval, da mu izpregovorjene besede niso prijazne. Pa se ni dal motiti. Nekje izpod talarja je izlekel mnogo papirnatih zavitkov ter jih zložil predse na mizo. Odvil je prvega ter izpregovoril važno:

"To je za vas, signora Maria! Smelo trdim, da nima Ljubljana kaj takega!"

Pokazal ji je s svilnato prejo prevlečen zavitek, katerega je pobožno poljubila.

"Gospa, to so imenitne relikvije in blagor strehi, pod katero bodo počivale!"

Dagarinka je od veselja kar trepetala. Svetnik je nadaljeval: "Radovedni ste, gospa, kar obsega ta zavitek: Obsega prav nebeške reči!"

"Povejte, sveti oče, povejte!" je prosila.

"Dobro! Bene! Tu vam izpričuje škof Edmundus Maria, comes ab Artz et Vasseg, kardinal naše cerkve, da imate v zavitku pred sabo "sacras particulas sanctissimae Crucis D. N. J. Ch." To se pravi, sveti ostanki so najsvetejšega križa našega Gospoda Jezusa Kristusa! Čujete li, signora Maria!"

"O moj Bog, gotovo čujem!"

"Potem vam izpričuje ravno tisti kardinal, Edmundus Maria, comes ab Artz, da se tik ostankov svetega križa nahaja, "de Eiusdem Virgus Flagelli". Kaj pa se to pravi, gospa Marija? To se pravi, da so to ostanki tistih žib, s katerimi so bičali našega gospoda Odrašenika! Ni li to najredkejša relikvija, katero si grešna naša duša le misliti more! Vam zadostuje ime kardinala grofa ab Artz et Vasseg? Je li mogoče, da bi tak mož lagal? He, signora Maria!"

"Ni mogoče," je odgovorila gospa Dagarinova, "in že greh je, kaj takega misliti!"

"Bene! Vi ste ženska, nad katero ima Bog s svojimi svetniki svoje dopadajenje. Edmundus Maria dalje izpričuje, da imate v zavitku ostanke "de velo beatissimae Virginis Dei genetricis Mariae!" Tudi to vam razložim. Z eno besedo, ostanki so ed obleke preblazene Device Marije, katera nam je Boga rodila! Veste li, kaj to pomenja, gospa?"

"O Jezus! Kaj bi ne vedela!"

"Pa še nismo pri kraju! Kardinal s svojim pečatom dalje izpričuje, da imate v tem zavitku ostanke "ex ossibus S. Andreae Ap. S. Valentini M. et S. Ursulae V. M."

"Kar cela katakombi!" je vpil Ciril Erbežnik ter s tresočo roko dvignil čašo k ustom.

Z zaničljivim pogledom ga je odpravil svetnik: "Kdor trdi, da je comes ab Artz et Vasseg lažnivec, naj to očitno pove! Vam gospa, pa rečem, da so v tem zavitku resnični ostanki iz kosti sv. Andreja apostola, svetega Valentina mučenika in sv. Urše device in mučenice."

"Iz srca verujem!" je zahitela.

"Tukaj pa je dokument," je zavpil Angelo ter vrgel umazan papir pred Erbežnika, "ecce, tukaj je dokument! Ne nosi li pečata Edmunda Marije? He, ni li podpisan po Edmundu Mariji? So li kardinali naše cerkve sleparji? Kdor kaj takega misli, naj pove, da vemo, pri čem smo!"

Gospod Ciril Erbežnik, ki so mu veljale te besede, se ni zmenil zanje. Lahnodušno je izlekel iz svoje ogoljene halje veliko pipo, jo natrpal ter kresal gobo, da so iskre švigale.

"Vidiš, Marička," je izpregovoril mirno, "suhha goba se vsaka rada užge!"

Gospodinja je gorela: "To je moje, sveti oče!"

"Da, to je vaše, signora Maria," je odgovoril Amerikanec ponosno. "Da se spominjate, kdaj ste bogato obdarili cerkev v Luiziani!"

"Kakšna sreča!"

Sveti mož je nato nastavljal svoje mreže.

"Ali naša sveta cerkev v Luiziani je še vedno potrebna! Sam Bog ve, kako krvavo potrebna! Tu imam še nekaj, in morda najdem pobožno dušo, ki kupi to in ono. Cene so itak ponižne!"

Prišel je razkladati svojo robo. Najprej je pokazal kos črnega pajčolana, o katerem je "custode della Santa Casa di Loreto" potrdil, da je bil resnično pritisnjen "alla Sacra Statua Lauretana."

"Posebno kadar so prašički bolni, je dobro imeti kaj takega pri hiši!"

Dalje je izlekel zavitek, v katerem so bile kosti sv. Marije Magdalene. Da ni nihče ovomil o tem, je izdal o pristnosti teh kosti slovesno izpričevalo Nicola Angelus Maria Zandini, imenovan Florentinus, "Sacrorum Apostolice Praefectus."

Oglasil se je gospod Ciril: "To je dobro pri hiši, kadar boleha ženske za prismojenostjo!"

A kdo je poslušal starega moža, ki je bil tisti večer brezdomno že pil čez mero?

Angelo Inglesie je zopet kaj novega iztaknil v svoji zalogi. Posebno slavo je pel kostem sv. Jožefa a Leonissa in sv. Jožefa a Cupertino. Dve prav redki relikviji, katerih pristnost je izpričeval Dominicus de Dominicis, ki je bil, kakor znano, "Dei et sedis Apostolicae gratia episcopus Capiensis."

"Čemu je to dobro?" vpraša Ciril Erbežnik radovedno.

"Proti pijanosti!" se odreže svetnik ogorčeno.

"Potlej jih ne prodajaj!" je godrnjal stari duhovnik sam pri sebi.

(Dalje prihodnjaji.)

Vrhnja plast

"Priatelj, nič se ne boji! Mi jo bomo že izvohali, naj nam bo šla vlada na roko pri ukrotenju delavcev."

kefčka, kos pogače ga je čakal. Toda Tevž ni bil stanovitven samo v tem, da je prihajal; bil je tudi stanovitven, da se je vsake nedelje opil, kot bi bilo pribito. Često je priklovratil v hlev na trdo noč ob nedeljah. Mana ga je obsula z nauki, mu opisala smrt in pogubljenje tako živo, da je obupan zadržal na kupu sena in prenočil v hlevu. Nekeč pa se je opogumil in ji razodel:

"Mana, tega si kriva ti."

"Križ božji, jaz?"

"Ti."

"Zakaj?"

"Ko nimam žepa."

Tevž ji je pogledal v oči. Mana na jih je sramežljivo povesila.

"Viš, zato nimam reda, nimam doma, nimam nikogar in sem takle potikač in pijanec.—Vzemite me..."

Spet jo je pogledal in umolnil.

"Tevž, pijan si in jih klatiš, da sam ne veš, kakšne. Pojdi in se prespi."

"Grem, ampak ne spat. Pit—pit—pit, Mana, da veš—pit—pit—pit! Hudirja, kaj pa hočem drugega."

"Nikar!"

"Nalašč!"

In je šel.

Do petka ga ni bilo več na izpregled. Mano je skrbelo, kakor se nikoli za nikogar. "Če se je opil in pobil? Če se je stepel? Če so ga zaprli? Če je

kam zagazil in—umrl! Oh!" Mano je zaskelo pri srcu. Muka so ji bili tisti dnevi in solze so ji silile v oči.

(Dalje prihodnjaji.)

Razni mali oglasi

ŽENSKE

ki ste bile upocene v vojni industriji. Ali gledate na delo? TELEFON KOMPANIJA RABI

HIŠNICE (JANITRESSES)

Ženske za čiščenje v vseh delih mesta od 5:30 pop. do 12. ure ponoči. Rabimo tudi

POMAGALKE V JEDILNICI

Oglasite se v uposlovalnem uradu za ženske

ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY

v priložju 309 W. Washington St. CHICAGO

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

100 — GIRLS — 100

NEEDED FOR THE FOLLOWING POSITIONS:

WIRERS — SOLDERERS — ASSEMBLERS — CABLERS

INSPECTORS — COIL WINDERS

GOOD PAY — STEADY OCCUPATIONS — EXCELLENT WORKING CONDITIONS — DON'T WAIT! — APPLY TODAY!

HALLICRAFTERS RADIO CO.

2611 INDIANA AVENUE

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA STANE SEDAJ \$3.00

→ Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani ←

Recepti so napisani v angleškem jeziku; ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO. 216 West 18th Street New York 11. N. Y.

Črtice in povesti

Spisal F. S. Finšgar

(Nadaljevanje)

Tako je služila Manca pri krčmarici deset let. Niti jedla ni v kuhinji. Ni se genila iz hleva. Edina pot ji je bila v franciskansko cerkev, kjer je imela ogledane vse pridigarje. Najbolj ji je bil všeč tisti sloki, suhi pater, ki je znal zmogovito preganjati ničemurnost sveta in najbolj žarko opisati grozoto muk v pogubljenju. Govori o asiškem ubožu so jo vselej genili do solz.

Po takih pobožnostih je sedela vsa zamišljena na molznem stolčku in "otročičkom" ponavljala z doživeto resnobo besede iz cerkve.

Ko se je neke nedelje vrnila od večernic, je zagledala na svoji postelji moškega, ki je mirno spal.

"Če ni sam zlodej v človeški podobi," se je preplašila in tekla po mamo. Z burjo je vdrila v spalnico, kjer je krčmarica dremlala na mehkem stolu.

"Mama, pri tej priči pojdem stran!"

Krčmarica si je zmencala oči.

"Mana, ali si znorela? Zakaj pa? Stran? Bog te razumi!"

"Če bodo dedci hodili ležat na mojo posteljo, ko me ni..."

Manca je bila jezna od togote.

"Kaj? Kdo? Dedei?"

Mama je ročno stopila za deklo proti hlevu.

"Kaj imaš tu opravka?" je potresla gospodinja spečega neznanca kot žena, ki ima oblast. Dekla se blizu ni hotela. Pri Rožmarinčku je stala in ga božala. (Ta je bil že četrti njene reje.) Mož na pogradu se je le-no prebujal, se še bolj leno privzdignil in sedel na rob ležišča.

"Po stražnika grem!" mu je grozila krčmarica.

"Gospa!" je zavzdihnil in zaprosil ter zaeno zazelhal na široko. "Nisem storil krivice; in če sem jo, povrnem. Nimam, kamor bi se vteknil in položil glavo. Kako ste neumljeni! Ali ni res, Mana? Ti veš, ki si kaj izkusila na svetlu!"

"Torej, Mana?" se je okrenila gospa do krvave in jo gledala.

"Ne poznam ga. Laže!"

"Jaz te poznam. Boštjančkovva s Suhe rebri! Tistega gosta-ča, ki sta drugi za drugim umrla, on in ona. Ali nisi?"

Mana je pustila Rožmarinčka in se približala moškemu.

"Ali si ti tudi s Suhe rebri? Čigav?"

"Obrsnikov Matevž."

"Sa sem tam pasla. Ali si res?"

Tevž je potegnil delavsko knjižico iz žepa in jo pomolil gospe.

"Poglejte, če lažem."

Gospa je površno pogledala knjižico in mu jo vrnila. "Zmenita se," je rekla Mani in nejevoljna odšla. In sta se zmenila, da Tevžu ni bilo do kajže in jo je prepustil sestri Aleni ter šel po svetu.

Mana se je vsa razživila ob Tevžu. Celo na pograd je sedla k njemu in mu pomolila kos pogače, da ji je povedal o Suhi rebri, o Aleni in sosedih. Alena je bila namreč razen kozice, teličkov in krav njena edina prijateljica onih let s paše.

Ko sta dognala vse, kar sta mogla dognati o domu, se je Tevž naravnal, da gre.

"Kam, Tevž?"

"Dela iskat. Doslej sem se klatil po Hrvaciji, a se ne bom več. Tu ostanem."

Zglasi se še kedaj."

"Mana!" je obstal Tevž na pragu in dvignil prst: "Mana, če bom živ in zdrav, še kajkrat. Kar po domu je zadišalo, ko sem bil s teboj. Zavrgel sem dom kot kosmatinec Ezav. Danes se mi toži po njem. Z Bogom!"

Mana je sedla na molzni stolček in pozabila na božjo besedo iz cerkve, ko je mislila na Suho reber, na Aleno, na pašo in na vsò svojo otroško edinščino, ki jo je obudil k življenju Tevž.

Tevž je bil možbeseda. Dobil je delo, z delom zaslužek pa je prišel ob tednu in vse razodel Mani. In spet je prišel ob tednu, nato po dvakrat, po trikrat na teden. Mana mu ni bila škrt: kosec mesa, koleček štru-

'Happy New Year' To All

FROM

D. L. KRUEGER

111 West Washington Street

Real Estate - - Mortgages Insurance

Phone - Central 5225

Razni mali oglasi

LAUNDRY WOMEN

for breaking table. Wages to start 60c per hour. Can earn when experienced up to 85c per hour. Apply

ARCHER LAUNDRY CO.

3867 Archer Ave.

SPEAKER VOICE COIL WINDERS and ASSEMBLERS

Full Time - Steady - Top pay

Apply days or evenings

2147 N. Talman

BRU 6939

FREIGHT HANDLERS

90c Per Hour

Apply

HAYER FREIGHT LINES

2432 So. Canal

EXPERIENCED

SHIRT PRESS OPERATORS

SHIRT CHECKERS

and CURTAIN FINISHERS

LEADER LAUNDRY

1633 West 43 St.

Razni mali oglasi

50.00 REWARD

If you know someone who has a good car for sale or sell me your car for an unusually high price. Call Seeley 0607 or after 6 P. M. call VINcennes 3901

YOUNG WOMAN

for Mailing Room and general Office work

PRICE WATERHOUSE & CO.

33 N. La Salle Street

FRANKLIN 8080

WOMEN and GIRLS

for shipping department

Sorters

Experience not necessary

Easy and clean work

After 6 months paid vacation

DOWST MFG. CO.

4537 FULTON ST.

Mans. 3030

Look to the future — TYPIST and FILE GIRLS

Pleasant surroundings. Less than 40 hour week. Hospitalization plan.

Employees club and other benefits. Permanent.

Apply Fred C. Colburn or C. A. Cole

AMERICAN ASSOCIATED INSURANCE COMPANIES

175 W. Jackson Blvd.—Wab. 5900

GIRLS for light assembly; steady work and nice shop conditions.

MILK BOTTLE CO., S. E. cor. Weed-Sheffield,

block south of North Ave.

EXPERIENCED OPERATORS WANTED

SORTERS and DRAPERS • STEADY WORK • HIGHEST PAY

EXCELLENT WORKING CONDITIONS

FRANKLIN DRESS CO.

325 W. JACKSON BLVD.—10th Floor

MEN

URGENTLY NEEDED

DIE MAKERS

Several expert Die Makers thoroughly familiar with high grade progressive type tools.

MACHINISTS

High grade machinists, capable of constructing new machinery, overhauling and rebuilding machines such as Auto-Screw, Milling, Lathes, and Grinders.

ENGINE LATHE OPERATORS

Tool room experience and able to work to close tolerances on moulding dies, form tools, work gages, and etc. Understanding of intricate assembly blueprints essential.

MILLING MACHINE OPERATORS

For tool room work. Must be able to maintain close tolerances on jigs and fixtures, punches and dies, moulding die and die cast die details.

SURFACE GRINDER OPERATORS

Precision surface grinder operators, capable of grinding intricate forms on split dies, gages, and form tools to a close tolerance from tool drawings. Must have a working knowledge of shop trigonometry and use of precision measuring equipment.

CYLINDRICAL GRINDER OPERATORS

Highly experienced precision cylindrical grinder operators internal and external, capable of grinding high grade form tools, dies and gages to close tolerance. Familiar with intricate blueprints.

DIE CAST and MOULDING DIE MAKERS

Qualified to do expert moulding dies and die cast work of the highest caliber. Experience is of the utmost importance.

WESTERN ELECTRIC

23RD PLACE & CICERO AVENUE